

A szociológia mint autonóm tudomány? A nyílt társadalomtudomány tétje ma Magyarországon

Hozzászólás az „Adatnyilvánosság és nyílt tudomány a magyar társadalomtudományban” című vitához

Gárdos Judit¹

<https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.16114>

A *Szociológiai Szemle* felhívásának apropót adó, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kutatási Dokumentációs Központjának (KDK) tizedik születésnapjára szervezett, 2023 őszén tartott kerekasztal-beszélgetésből arra következtethetnénk, hogy a szociológusok körében szakmai konszenzus van a nyílt tudomány elveiről. Ezeket általában FAIR alapelveknek (*findable, accessible, interoperable, reusable*: megtalálható, hozzáférhető, szabványos, újrafelhasználható) szoktuk nevezni, a kutatási adatok kezelésére vonatkoznak, követésükkel pedig az elképzelések szerint lehetségesé válik, hogy a kutatási adatokat az érdeklődők megtalálják és az eredményeket reprodukálják. Születésnapjaink beszélgetésünk során a vita inkább csak részletek körül folyt, például hogy a kutatási adatok, források, eredmények publikálása során hogyan védjük meg azokat az embereket és csoportokat, akiket vagy akikkel kutatunk. Ezen írásomban egy olyan dolog mellett érvelek, amelyről keveset beszéltünk eddig: a nyílt társadalomtudomány *igazi* tétje ma Magyarországon a szociológia mint autonóm tudomány.

Először is: nyilvánvaló, hogy a fenti FAIR alapelvek csupán eszmények. Hogyan várhatnánk el, hogy a tudományos eredmények teljesen ellenőrizhetővé váljanak, főleg egy interpretatív tudomány esetében, ahol már az „ellenőrzés” szó értelme is interpretáció kérdése? Hogyan várhatnánk el, hogy a „nyers” adatok és források, valamint a tudományos tudásnak elfogadott kijelentések közötti hosszú utat tényleg átláthassuk? Ez túl nagy feladat: a tudományos objektivitás a tudomány bonyolult specifikus működésének egy terméke. A nyílt tudomány lehetőségeket ad a kezünkbe, hogy betekintést nyerjünk ebbe a szövevényes folyamatba, hogy aztán a saját fejünkkel, interpretációs készségeinkkel, tudásunkkal mi is értelmezzük az

1 HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kutatási Dokumentációs Központ, Szociológiai Intézet, email: gardos.judit@tk.hun-ren.hu

adatokat, forrásokat. Nem idealizálom tehát azt a követelményt, hogy minél jobban megismerhessük a társadalomtudományos tudás létrehozásának folyamatait, látom számos korlátját, mindazonáltal pozitívumnak tételezem, a 21. századi tudományos élet támogató elemének.

Mely korlátok állnak itthon a nyílt tudomány útjában? Vannak egyfelől pénzügyi korlátok: az adatok, források gyűjteménybe rendezésének, gondozásának, biztonságos tárolásának költségei és intézményi feltételei. Jelenleg Magyarországon szinte semelyik felsőoktatási intézmény vagy kutatásfinanszírozó szervezet nem foglalkozik azzal, hogy ezeket a költségeket ki állja, a gyűjteménygondozási munkát ki szervezze meg. Sokszor azzal sem, hogy konzekvensen végiggondolja és rendezze, kié az adat vagy a forrás, és ki mit csinálhat vele egy szervezetben. Kompetenciabeli korlátokat is megtapasztalhatunk: sokan nem tudják, hogyan lehet elérni, hogy az anyagaikat mások is felhasználhassák, és a folyamatot támogatni tudó adatgazdászokat sem igazán találni itthon. És végül, de nem utolsósorban: bizonyos érdekek is korlátként jelentkeznek. Ennek kapcsán röviden át kell tekinteni, hogy meddig terjed a társadalomtudományos mező ma Magyarországon, kik a szereplői, és hol vannak a határai.

A mező részének tekintem egyfelől az ún. alapkutatásokat, amelyeket nem piaci érdekek vezérelnek, szociológusok és rokon tudományok képviselői végzik (kutató-intézeti/egyetemi, EU-s, minisztériumi stb. forrásokból), a képzésük során megtanult tudományos módszereket bevetve. Léteznek továbbá nem piaci szereplők (civilök, alapítványok, pártok, EU-s vagy egyéb döntéshozatali szervek stb.) részére, megrendelésre készült kutatások is, amelyeket gyakran alkalmazott kutatásoknak nevezünk. Meglátásom szerint lényegi különbség sokszor nincs e két területen dolgozó szociológusok kutatási módszerei között. Harmadrészt a piackutatásokat is a mező részének tekintem. Ezek célja piaci szereplők üzleti érdekeinek képviselete, a felmerülő feladatokat itt is sokszor szociológusok végzik, az egyetemen tanult módszertani eszközkészletükkel.

Mi a helyzet az imént felsorolt szereplők attitűdjeivel a kutatási eredmények, források, adatok nyilvánosságra hozatala kapcsán, hogyan állnak azok az adatgazdászai és technikai feltételek Magyarországon, amelyek szükségesek a társadalomtudományos adatok, források nyilvánosságra hozatalának mint követelménynek az elterjedéséhez és annak megvalósításához? Itt különbséget kell tenni a szociológusok munkáltatói, az intézeteiket fenntartó szervezetek döntéshozói, valamint a kutatásokat finanszírozó szereplők között. Az előbbieket kapcsán azt mondhatjuk röviden, hogy a munkáltatók nagy részének nincs sok elképzelése a nyílt tudomány témájában. Továbbá alig vannak hazai archívumok, intézményi repozitóriumok, ahova adatgazdászai segítségnyújtással el lehetne helyezni friss társadalomtudományos adatokat, forrásokat. Ez ki is derült a *Szociológiai kutatási adatok Magyarországon* című esemé-

nyen,² ahova több hazai egyetem szociológia tanszékéről nem tudtak senkit küldeni a beszélgetésre, mert igazából nem sokat kezdenek az adatokkal, a forrásokkal, és szabályozás sincs e témában. A kevés kivétel közé tartozik a TK-ban működő KDK és a Debreceni Egyetem kutatási adatrepozitóriuma. Nemrég nyílt meg a volt MTA kutatóhálózat igényeire szabott HUN-REN Adatrepozitórium Platform, egy multidiszciplináris adatrepozitórium, és az új fenntartó finanszírozni fog a kutatóhálózatban adatgazdászokat is (*disclaimer*: magam is közreműködtem ezen repozitórium létrehozásában, és én vezetem a KDK-t).

Ami a finanszírozók és az adat-/forrásnyilvánosság témáját illeti: a legegységesebb helyzet két esetben áll fenn: az EU-s kutatástámogatási szervek által, közvetlenül az EU-hoz történő pályázat eredményeképp finanszírozott kutatásoknál, valamint piaci szereplők esetében. Előbbi esetben az eredményeket és a kutatási adatokat is minél inkább nyilvánosságra kell hozni, ezt a támogatási szerződésben is rögzítik és be is tartatják. A piackutatásoknál pedig az adatok alapvetően nem nyilvánosak, a megrendelő tulajdonát képezik, akinek gazdasági érdekei vannak. Az NKFIH, a hazai legnagyobb, alapkutatásokat támogató, nyilvános pályázatokat kiíró szervezet felemás pozíciót foglal el: adatkezelési tervet kell készíteni a kutatásokhoz, viszont nem igazán támogatják tevételesen az adatok, források minél nyíltabb elhelyezésének megvalósulását – a minél nyíltabb publikálást viszont igen.

De mi a helyzet a magyarországi, adóízetői pénzből működő, nem egyetemi, ám legalább részben kutatásfókuszú szervezetekkel? A legnagyobb szereplők jelenleg a Mathias Corvinus Collegium és a Századvég, mindkettő több társadalomtudományos kutatóintézetet működtet. A legtöbb, állami forrásból megvalósuló kutatási lehetőséggel az itt dolgozó szociológusok rendelkeznek, hiszen a magyar állam által finanszírozott társadalomkutató szervezetek közül ezek a messze legjobban dotáltak. A Századvég a *think tank* tevékenysége mellett például aktív valláskutatások, kultúra- és médiafogyasztási, kultúrával kapcsolatos attitűdkutatások területén, az ott dolgozók foglalkoznak tudományosan a hazai jövőképpel, a magyarországi értékrenddel, jóléttel, rezilienciával, a családokkal vagy az önkénteskedéssel, kutatják a vidék-főváros, a társadalmi struktúra, a generációkkal kapcsolatos kérdéseket, és dolgoznak a gazdaság- és konjunktúrakutatások területein is.³ A társadalomtudományos egyetemi karok és a volt MTA-kutatóhálózat társadalomtudományokra fordított költségvetési forrásai ehhez képest igazából eltörpülnek. Itt kell megjegyezni, hogy az ELTE TáTK-on vagy a volt MTA kutatóhálózatban dolgozó szociológusok a kutatási terveiket mostanság általában csak külső finanszírozás elnyerése esetén tudják megvalósítani, mert a munkáltatóknak az elégséges munkabérekre sem igazán futja.

Hogy mennyi pénzből gazdálkodnak ezek a szervezetek, nehezen áttekinthető: főleg az MCC esetében, amely néhány éve óriási állami részvénytárcsát kapott. A Századvégnél egy fokkal könnyebb az információszerzés, mivel legalább részben

2 <https://doi.org/10.17203/KDK511>

3 <https://doi.org/10.17203/KDK511>

közbeszerzéseken szerzik meg forrásaikat. 2023 őszén a Századvég egyetlen, negyven hónapra szóló állami pályázatból egy 24 milliárd forintos⁴ szerződést nyert el (az összeg 70 százalékának a lehívására kötelezte is magát az állam), tehát csak ennek a forrásnak köszönhetően évente több milliárd forintos kutatási, tanulmányírási és szakpolitikai tanácsadási költségvetésből gazdálkodik. Csak hogy a nagyságrendeket lássuk: az a pénz, amennyi a Századvégnek a fent idézett, egyetlen állami forrásból megvalósuló megbízására évente befuthat, az egész volt MTA (jelenleg: HUN-REN) Társadalomtudományi Kutatóközpont éves, az adófizetőktől származó támogatásának vagy az ELTE Társadalomtudományi Kar éves állami támogatásának több mint ötszöröse, sőt akár hétszerese.⁵ A Századvég csoport 2011 és 2023 között kb. nettó 71 milliárd forint állami támogatást nyert el.⁶

Mint norma, az EU-s adófizetői forrásokból zajló kutatásokhoz hasonlóan, az itthoni adóforintokból megvalósult projektekre alapvetően a nyílt tudomány fenti normáit látom követendőnek. Biztos kell lenniük adatvédelmi kivételeknek, de azok csak kivételek lehetnek, a főszabály az adatok nyílt hozzáférése kell hogy legyen. Az állami társadalomkutató intézetekre és egyetemekre fordított pénzösszeghez képest óriási, szintén állami forrásokból működő, fent nevezett alapítványi kutatóintézetek esetében azonban általában átláthatatlan, hogy mennyi pénzből pontosan milyen kutatásokat folytatnak és milyen más tevékenységeket végeznek. Az persze nyilvánvaló, hogy nem kizárólag alap- vagy alkalmazott kutatásokat, de ahogy fent kifejtettem, számos olyan munka zajlik, amely látszólag könnyen beleillene egy más intézményben dolgozó szociológus kutatási portfóliójába is. Ráadásul számos esetben többszörös intézményi affiliációval is rendelkeznek az ilyen, magasan dotált kutatóintézetekben dolgozó szociológus kollégák. Ami a tudományos munkájukat átláthatóvá tenné, az az adatok és eredmények tudományos igényű publikálása. Az általuk termelt adatok elérése viszont nehézkes: van, hogy éveket csúszik, például vegyük a magyar ifjúságkutatási nagymintás felvételek adatait, amelyeket az utóbbi években csak néhány kiválasztott kaphatott meg, többéves késéssel, noha EU-s forrásokból készült a felmérés.⁷ De általában a helyzet az (és ez elhangzott a *Szociológiai kutatási adatok Magyarországon* című beszélgetés során is⁸), hogy az adatokhoz való hozzáférés lehetetlen.

4 <https://ted.europa.eu/hu/notice/-/detail/694360-2023>

5 Az adatok a TK éves beszámolójából, illetve az ELTE TáTK létszámadataiból (<https://neptun.elte.hu/VcShowReport/Index/341?key=KEK61DN0NsNzQ5BJUmDpbFAn>) származnak (az állami támogatás diákonként megegyezik az önköltségi tandíjjal, amely félévente 300 ezer volt az elmúlt időben), és megközelítő, nagyságrendi összegek. Hosszabb kutatómunkát igényelne a magyar állam által a társadalomtudományos felsőoktatásra és kutatásokra fordított anyagi források tudományos igényű összesítése.

6 Tóth, I. J. (2024): Szabad piac vagy korrump rendszer? A Századvég csoport a magyar közbeszerzési piacon, 2011–2023. CRCB. <https://www.crcb.eu/?p=3547>. Táblázatok menüpont alatti Excel-fájl, „3b. Táblázat: Nyert közbeszerzési szerződések nettó értéke évente (Mrd Ft), keretszerződésekkel, 2005–2023”.

7 Erről kicsivel bővebben lásd Nagy, Á. (2018): Előszó. Az írástudó felelőssége. In Nagy, Á. (szerk.): Margón kívül. Budapest: Excenter Kutatóközpont. vagy Harangozó, G. – Nagy, Á. (2022): Ne csak az olvassa verseimet! Előszó. In Nagy, Á. (szerk.): A lábujjzeten is túl – magyar ifjúságkutatás 2020. Budapest: Excenter Kutatóközpont.

8 <https://doi.org/10.17203/KDK511>

Az említett beszélgetés ebből a szempontból is érdekes volt: egyetemi fellépők mellett felkértük részvételre a Nézőpont Intézetet és a Századvéget is. Előbbi nem küldött senkit a beszélgetésre, a Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány Társadalomtudományi Kutatócsoportjának igazgatója viszont eljött, aki egyszemélyben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Szociológiai Intézet egyik megbízott tanszékvezetője is volt. A beszélgetésen egyértelműen elhangzott, hogy a Századvégnél az állami megrendelésre készült kutatási adatokat nem adják át másoknak, mert a megrendelő ezt nem támogatja. Más szóval az állam mint finanszírozó explicite megtiltotta a kutatási adatokhoz való hozzáférést. Több olyan kutató- és tanácsadó intézetet is felsorolhatnánk, amelyek kutatási tevékenységet végeznek közpénzmilliárdokból, de gyakorlatilag néhány nyilvános (olykor tudományos, olykor más jellegű) publikáción, blogon, tévészeraplésen és honlaphíren kívül az eredmények láthatatlanok.

Az egyetemi és volt MTA-kutatóhálózati szféra, úgy tűnik, valamiképpen elfogad nyílt tudományos normákat, az egyes intézményi vezetőségek pedig igyekeznek anyagi kereteik között megfelelni ezeknek az elvárásoknak, az ezen felsőoktatási és kutatási struktúrákat fenntartó állami szereplők viszont ettől nagyon eltérően viszonyulnak az adatok és források nyilvánosságra hozatalához. Ez tehát azt jelenti, hogy a közpénzből készült kutatások legeslegtöbb adatát, forrását gyakorlatilag a magyar kutatóközösség és a magyar közvélemény nem ismerheti meg. Vagy azért, mert nincs meg az az infrastruktúra, amellyel ez megvalósulhatna, vagy azért, mert az állam ezt megtiltja. A magyar államnak mint a legnagyobb finanszírozónak nem áll érdekében az, hogy az általa finanszírozott, társadalomtudományos munkát lehetővé tevő adatok nyilvánosságra kerüljenek. De miért nem? Miért nem adatvagyontként tekint arra, amire adóforintokat költ? Itt – erre irányuló kutatások hiányában – csak spekulálhatunk, és én ezt most meg is teszem: mert a társadalomtudományos kutatásokra fordított állami források legnagyobb részének nem a tudományos tudás létrehozása és terjesztése a célja, hanem hatalompolitikai, a fennálló finanszírozó mindenkori érdekeinek megfelelő célok elérése társadalomtudósok segítségével.

Mit jelent az, hogy a kortárs társadalomtudományos kutatási anyagok és módszerek – néhány kivételtől eltekintve – nem nyilvánosak Magyarországon? Mit eredményez ez?

Azt, hogy azok a következmények, amelyekről e szöveg elején szóltam, és amelyeket általában a nyílt adathozzáférés előnyeiként tartunk számon, nem valósulnak meg. Nem elemezhetjük újra az anyagokat, nem értelmezhetjük mi is a szövegeket és adatsorokat, nem vonhatjuk le belőlük mi is a saját következtetéseinket. Na most azt gondolhatnánk, hogy ez amúgy is kevesek kiváltsága volna, és nem olyan fontos.

Ha viszont figyelembe vesszünk néhány sajátosságot a magyar társadalomtudomány szerepéről, akkor rögtön megértjük, miért volna fontos a közpénzből készült társadalomtudományos adatok és dokumentumok minél szélesebb körben történő nyilvánosságra hozatala. Valójában ma Magyarországon a nyílt társadalomtudo-

mány *igazi* tétje ez: a szociológia, szakmánk autonómiája. Ha ugyanis titokban tartják azokat az adatokat, forrásokat, amelyek megalapozhatnák a szociológiai kijelentéseket, és ha ez az attitűd a szakmai norma a legtöbb szociológus számára, akkor a szociológia és a szociológusok munkája könnyedén hatalomtechnikai vagy propagandaeszközzé válik. Erre számos példát is látunk magunk körül: a szociológusok számos képviselőjének legfontosabb feladata már nem az, hogy szakmailag elfogadott módszerek segítségével, nyilvános tudományos diskurzusokban megvitatott, adatokkal alátámasztott, a társadalomtudományos játékszabályok alapján megítélt igaz kijelentéseket tegyenek. Ezzel ezek a szociológusok feladják a saját szakmai autonómiájukat és (akár akaratlanul) gyengítik a szociológia mint tudomány amúgy sem erős lábakon álló autonómiáját is.

A társadalomtudomány egyik fontos haszna mindig is az volt, hogy (köz)politikai döntéshozatalban támogassa az érintetteket az általa termelt, a tudományos módszerek szigorú használatával előállított, és ezért igaznak elfogadott kijelentések segítségével. Ezt sokféleképpen el lehet képzelni: *citizen science* vagy *action research* programokkal, fókuszcsoportokkal, kérdőíves felmérésekkel stb. Arról, hogy manapság a szakpolitikai döntéshozatal miképp történik Magyarországon, viszont csak pletykák és információmorzsák szintjén tájékozódhatunk. Az elmúlt évek szakpolitikai döntéshozatali mechanizmusaira irányuló társadalomtudományos kutatásokat, nyilvános fehér könyveket alig olvashatunk. Kutatótársaink tapasztalata, hogy a minisztériumi információs források elapadtak, és már nehéz, illetve általában lehetetlen interjúalanyokkal beszélgetni vagy adatokhoz jutni. Jellemző, hogy jó személyes ismeretség esetén sem lehet megszerezni azokat az adatokat, amelyek az államigazgatásban dolgozók rendelkezésére állnak és a kutatók számára sokszor elengedhetetlenek a magyar társadalmi működés megértése szempontjából. Azokat, akik mégis nyilatkoznak, állítólag több esetben meg is fenyegették, vagy hatalompolitikailag nem előnyös kutatási eredmények kiszivárgása esetén el is bocsátották.

A szakpolitikai döntéshozatal támogatásával megbízott, jól kistafirungozott intézményekben dolgozó társadalomkutató kollégák szemérmesen hallgatnak, hogy igazából min is dolgoznak, és mik az eredményeik: ahogyan fent is írtam: a „megbízó” által kikötött titoktartásra hivatkoznak. Számos szociológuskolléga munkájának eredménye tehát láthatatlan: tudományos igényű, elismert kiadóknál vagy folyóiratoknál megjelenő publikációkban alig látható, hogy a kiemelkedően dotált munkahelyükön milyen munkát is végeznek, az adatokat és forrásokat szinte senki nem ismerheti meg. Viszont – ebből indulhatunk ki – nagyon fontos szerepük van a döntéshozatalban (vagy legalábbis annak előkészítésében), tehát abban, hogy mi történik hazánkban. Csak éppen ezt kívülről nem látjuk, kivéve, ha azokat a digitális tartalmakat olvassuk, amelyek sokszor tendenciózusan, az adatoknak csak gondosan válogatott elemeit, de azokat szinte kivétel nélkül egyoldalúan, a finanszírozási döntést hozó állami szerv aktuális politikai narratíváját alátámasztandó mutatják be – és erre az egyoldalúságra a kutatóintézetek magukat esetenként szer-

zódésesen kötelezik is.⁹ Hallani olyan esetről például, hogy egy „balosnak” elkönyvelt kutatási témára kapott forrásokat egy kormányközeli intézmény az EU-tól, de az eredményeket nem szabad sehol sem nyilvánosságra hozni.

A számos esetben vélhetően kiváló kutatói munka tehát láthatatlan marad, az adatok titkosítva, vagy csak kis részleteket közölnek belőlük, az eredményeket pedig sokszor csak egy bizonyos szemszögből, torzítva prezentálják, sok esetben név nélkül, a honlapokon megjelenő rövid összefoglalóban. Az ezen intézményekben dolgozó kollégák ennek a gyakorlatnak a létrejöttéhez is adják szakmai tudásukat, nevüket és arcukat – ők a szükséges feltétel, hogy ezek a gyakorlatok egyáltalán létrejöhessenek.

Az, hogy mi történik a társadalomtudománnyal Magyarországon, nem csak az állami szereplőkön múlik. Mi magunk, szociológusok csináljuk a szociológiát, és benne a nyílt tudományt is. Vagy nem csináljuk. Eltolhatjuk magunktól a felelősséget és várhatjuk folyóiratok szerkesztőségeitől vagy kutatóintézetek, állami szervek vezetőségétől, a munkáltatóinktól azokat az előírásokat, amelyekkel a szociológia nyílt(abb) tudománnyá válna, amelyek köteleznének minket, mondjuk, arra, hogy cikkeinket nyílt hozzáféréssel (is) publikáljuk vagy adatainkat, forrásainkat nyilvánossá tegyük.

Ugyanakkor autonóm szakemberekként fel is vállalhatnánk a felelősséget, hisz mi vagyunk azok, akik a tudományt mint az igazság létrehozásának kitüntetett teepét művelik. Cselekedhetünk úgy, hogy a következőből indulunk ki: a tudományos tudás létrehozásának alapvető szakmai étoszához tartozik mára már az, hogy – amennyire lehet – az adatainkat, forrásainkat, módszereinket nyilvánosságra hozzuk. Cselekedhetünk úgy, hogy világossá váljék: a társadalom szemében igazságként megjelenő tudományos kijelentéseket megalapozó adatok, források minél szélesebben történő nyilvánosságra hozatala a kutatók számára nem nyűg, hanem a tudás létrehozásának fontos eleme. Ugyanis az igaz kijelentéseket a tudományban úgy hozzuk létre, hogy a kortárs tudományos közösségünk által elfogadott módszereket használjuk, ennek megítéléséhez pedig az adatok, források, módszerek megismerhetősége létszükséggé és mára már elég könnyen megvalósítható feltétellé vált.

Hogyan járulhatunk hozzá mi magunk tehát a nyílt, autonóm magyar társadalomtudományhoz? Érezzünk felelősséget azokért a kutatási adatokért, dokumentumokért, amelyeket a magyar társadalom tagjainak munkája, az abból keletkező adóforintok révén hozhatunk létre (mert az, hogy a kutatók a tudományos tények létrehozásában kulcsszereplők, és nem csak felfedik a társadalmi tényeket, tudomány-szociológiai közhely)! Ne fogadjuk el, ha olyan adatokat kell létrehozni vagy olyan módszerekkel kell dolgozni, amelyek nem felelnek meg a szakmánk elvárásainak! Kísérjük figyelemmel, hogyan bannak munkáltatóink a mi segítségünkkel készült az adatokkal! Próbáljunk meg mi a lehető legtöbbet tenni annak érdekében,

9 <https://web.archive.org/web/20230418233812/https://www.szabadeuropa.hu/a/gyorgy-laszlo-makronom-ksh-adatszivar-gas-fidesz/32312368.html>

hogy világossá váljék mindenki számára, szakmánk minden, közösségünk által elfogadott szabályának megfelelünk! Emeljünk szót, ha az általunk létrehozott kutatási adatokat elferdítik, meghamisítják, ha úgy dolgoznak velük, ahogyan szerintünk a szakmai közösségünk által elfogadott módszerek alapján nem lehetne! És lássuk be, mindennek a szükséges előfeltétele, hogy lehetőleg nyilvánosságra kerüljenek a közreműködésünkkel létrejött kutatási adatok és források!

Magyarországon a nyílt társadalomtudománynak ez a valós tétje: hogy hozzájáruljunk a szakmánk autonómiájához. Hogy ebben az egyre kuszább és egyre kevésbé autonóm tudományos mezőben fel tudjuk mutatni, hol végződik a tudomány, és hol kezdődik a politika vagy az üzlet. Éles határ persze nincs, és sosem volt. Határmunkálatok zajlanak mindig, és ennek fontos része ma (és mindenkor!) az, ha minél nyíltabbá tesszük tudományunkat. Tegyük ezt meg!